

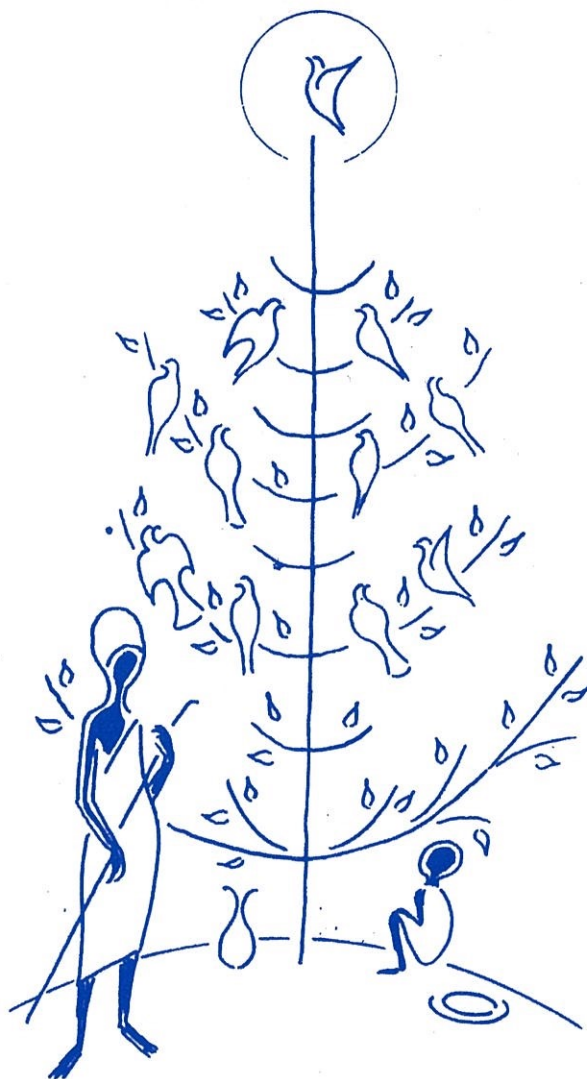

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

Desember 2003

Nr. 4/64. årgang

Av innholdet nevner vi: Om Alhambra. Fra fredsdemonstrasjoner til fredsbygging. Fra fiendskap til vennskap. Henrik den 8. og Klara fra Egersund. Hvem syr klærne dine. Den politiske situasjonen i Guatemala. Nobels Fredspris, Brave new World. Prostitusjon og handel med kvinner. Israel-Palestina. Sidsels plukk. Nordisk perspektiv på kjønn, krig og fred. Riv muren. Hvem styrer Norge?. Forkjøpsangrep eller angrepskrig? EU som motmakt mot USA. Kvinnenes plass i fredsprosessen kun honnørord! Fra FN. Nytt fra avdelingene. Bestemødrene på Stortingsplass. Bokanmeldelse. Hent soldatene hjem, WILPFs 28. kongress.

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet , Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Norsk seksjon av:

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Trykkeri og sats :

Tøyen trykk A/S, Oslo

Leder av Ellen Elster Norge en del av NATOs angrepspakt

Det norske militære forsvaret skal tilpasses NATOs strategi fra 1999, raskt og sikkert, og kanskje raskere nå med Kristin Krohn Devold i ministerstolen. Allerede de første setningene i budsjettforslaget for 2004 slår an tonen:

Det tradisjonelle skille mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer er visket ut. Manglende stabilitet i andre deler av verden berører også vår nasjonale situasjon.

Trusselbildet beskrives som diffust og grenseoverskridende preget av globalisering og terrorisme. Vi savner analysene som gir mulige forklaringer på årsakene til trusselbildet og alternativer til militær makt til å møte truslene. Det er ikke sikkert at det er det militære som best kan bekjempe disse truslene. Situasjonen i Midt-Østen gir et ganske klart bilde på at vold avler vold.

Forsvaret skal legges om, kalt for modernisering. Anlegg avvikles, mannskapsstyrken reduseres, det samme skjer med den gamle ledelsesstrukturen. Modernisering skal føre til at "den spisse enden styrkes" og tilpasses krav til "interoperabilitet og deployerbarhet". I parentes bemerket er det ikke bare det militære forsvaret som skal moderniseres, men også hele det militære språket! Andre begreper som benyttes, er "strømlinjeformes", "niskapasitet", "ulike fremskutte roller".

I rene tall er det en liten nedgang i budsjettet. Reduksjonen av den tradisjonelle delen er såpass stor at det gir rom for en større økning av NATOs driftsbudsjett, med godt og vel 40 milliarder kroner.

Det militære skal ikke bare moderniseres og tilpasses NATO-strukturen. Mye tyder på full integrasjon, uten hensyn til at spenningene mellom EU og USA synes å være på et høydepunkt. UD-veteranen Kai Lie mener at tida er inne for at Norge bryter bindingene til USA (Dagsavisen 25.10.03). Det betyr ikke at vi i *fred og frihet* synes dette er en bedre løsning.

I budsjettforslaget ses det norske forsvaret kun i sammenheng med NATO og

internasjonale operasjoner. Norge skal bidra "substansielt til NRF". NRF betyr *NATO Respons Force* som utgjør en vesentlig del av NATOs omlegging til eliteavdelinger. Denne styrken skal være teknologisk avansert, fleksibel, mobil og operativ på kort tid. Det innebærer felles trening, felles oppbygging av likt utstyr og felles operasjoner. Det teknologiske gapet mellom USA og de europeiske landene og mellom de europeiske landene må over tid utjamnes. Vi kan jo også lure på om det forventes at vi skal opp på USAs militærteknologiske nivå.

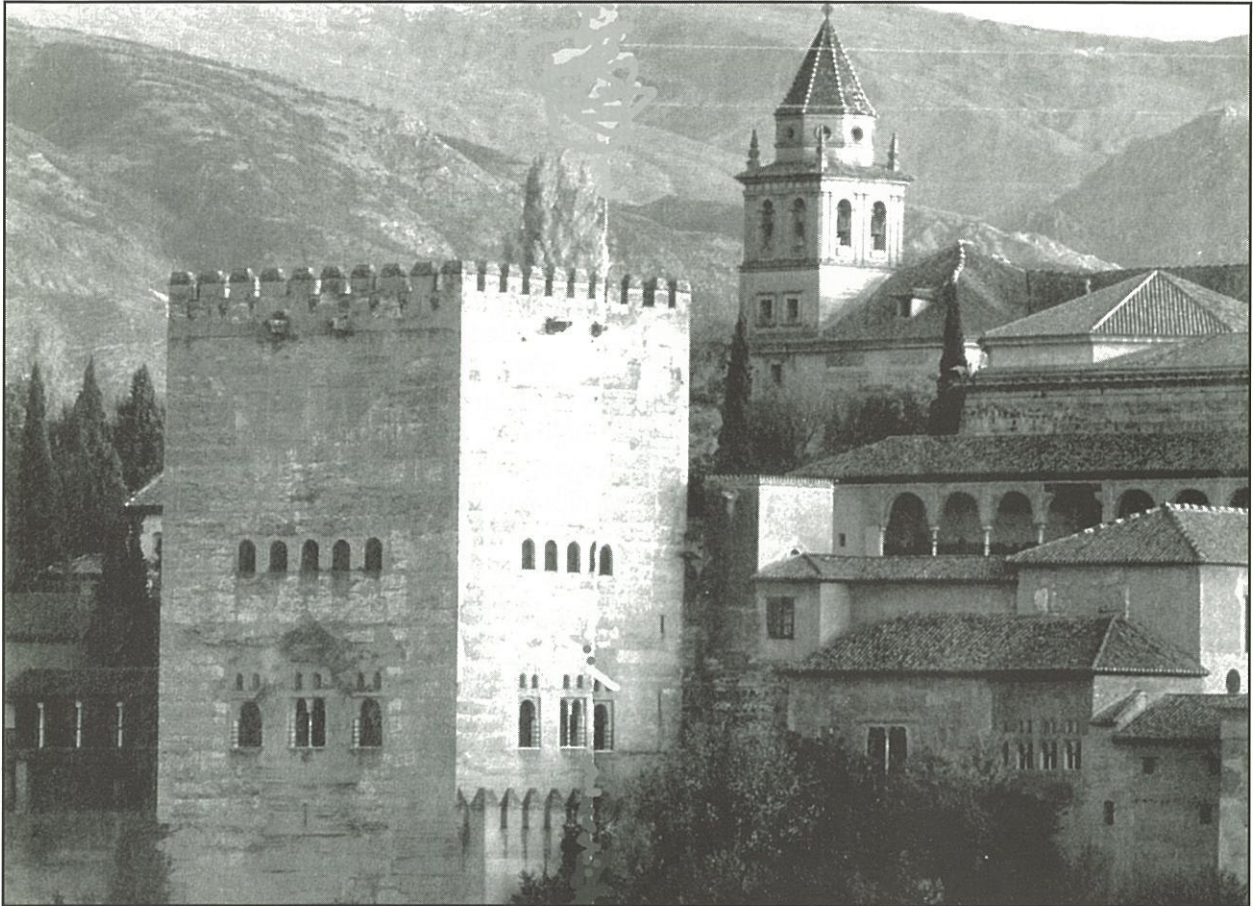
Dette er en såpass alvorlig omlegging at den krever at de norske militære myndighetene har en åpen dialog utad og ikke minst med det sivile samfunnet. Organisasjoner og kampanjer som har forsøkt å få forsvarsministeren i tale, har ikke lyktes med det.

Forholdet til FN omtales bare indirekte. Aksjonene utenlands prioriteres klart etter USAs prioriteringer, på nåværende tidspunkt er det Afghanistan og Irak, mens styrkene i Kosovo skal reduseres. Så nevnes at det er viktig med "tilstrekkelig folkerettslig forankring". Vi har forståelse for Regjeringens forbehold her etter all kritikken den har fått fra folkerettsekspertene i den siste tida.

Vi må til Utenriksdepartementets budsjettforslag for å finne noe mer om hva som er Regjeringens holdning til FN sett i forhold til NATO. Midler som går til FN-styrkene skal reduseres. Når vi ser dette forslaget isolert, kan det virke som om reduksjonen er på bekostning av en økt andel til FN-organisasjonen. Dette er jo gledelig, og særlig når Regjeringen vil gå inn for å styrke FN's rolle når det gjelder internasjonale krisehåndtering, videreutvikle internasjonale normer og standarder, arbeid for demokrati og menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Men FN-styrkenes reduksjon har ingenting med FN-organisasjonen å gjøre. Snarere sies det at deltakelse i NATO-ledete operasjoner skal prioriteres.

Den gang Islam, Kristendom og Jødedom sammen skapte et blomstrende samfunn

Bilde Fred Friberg, tekst Guri Tambs-Lyche

Var det noen av dere som hørte korrespondentbrevet i radio 28.sept.? Det handlet om innvielse av en Moske i nærheten av Alhambra i Sør-Spania . Reporteren benyttet anledningen til å snakke om det samfunnet som hadde vært der fra ca. 600 til 1400-tallet.

Etter Kari Nøstdals artikkel "Fra fiendskap til vennskap"(s.6), kom jeg til å tenke på at jeg hadde en artikkel om det samfunnet han snakket om, et samfunn der tilhengere av tre religioner: Islam, Kristendom og Jødedom hadde bodd sammen og utviklet et meget rikt åndelig samfunn der vitenskaper blomstret, at det samfunnet faktisk eksisterte i

800 år! Det var arabernes styre i Spania. De ble kalt maurere. Det var kristendommens ekstremister og ønske om makt som kastet dem ut av Spania. Etter det fulgte inkvisisjonen og alt dens uvesen og samtidig Columbus' oppdagelse av Amerika med enorme rikdommer.

Den siste araber som forlot Spania het Baodil og han overlot nøklene til Alhambra til kongemakten. Han er blitt hånet for det, men det gjør at vi faktisk i dag kan beundre de praktfulle byggverkene som de etterlot seg. Alhambra er et veldig område som inneholder både palasser, universiteter, boliger og mye mer.

De tre hovedstedene innen det akademiske miljø var Granada, Toledo og Cordoba, tre navn som gjennom mange hundre år betegnet kulturens høydepunkt i Europa. Via arabernes påvirkning og evne til samarbeid ble det skapt miljøer for vitenskap, kultur og bygningskunst. Og den religiøse toleransen var enestående for sin tid.

For en tid siden hørte jeg en bemerkning om at menneskene ikke kan leve sammen, med ulik bakgrunn. Da er det kanskje viktig å ta frem dette eksemplet på 800 års toleranse og dermed åndelig og vitenskapelig utvikling.

Fra fredsdemonstrasjoner til

FREDSBYGGING

Av Erik Kleven. Senter for fredsbygging og konflikthåndtering

De siste 20 årene har "fredsbevegelsen" vært i stor grad forbundet med fredsprotester. De som er motstandere av bruk av militær makt har fokusert på å begrunne dette og uttrykke denne motstanden gjennom demonstrasjoner. Fokuset har vært på å få stoppet krigen og ikke noe særlig på fredsbygging. De som støtter bruk av militær makt har heller ikke hatt et fokus på fredsbygging. I den grad det har blitt diskutert hva som skal skje etter Irak-krigen har disse diskusjonene dreid seg om hvem som skal bygge opp igjen Irak, ikke hvordan. Dermed kan jeg i hvert fall i en ting være enig med Paul Wolfowitz i Pentagon om at det var ingen tvil om denne krigens utfall. USA er en suverent sterkere militær makt enn Irak og det er lite sannsynlig at de ikke ville seire militært. Der det er tvil er om *fredens* utfall. Spørsmålet er hvordan vi – i tillegg til å erklære at fred er en sterk prioritet – faktisk kan sørge for at myndigheter så vel som det sivile samfunn har den nødvendige kompetanse til å bidra konstruktivt og effektivt til fred i Norge og andre deler av verden?

For å se hvordan dette er mulig må vi dekonstruere noen av våre vante forestillinger om konflikt og krig. Fra media får vi ofte det inntrykket at en krig foregår mellom to grupper hvor hatet mellom dem er så stort at det nærmest er umulig å tenke seg at de i det hele tatt skal kunne snakke sammen. Jeg var i Moskva mens gisselaksjonen foregikk i Dubrovka-teateret i fjor høst. Mens jeg så på nyhetene sammen med en russisk venn sa han plutselig "Nå kommer resten av verden til å se dette og tro at dette er en krig mellom russere og

tsjetsjenere. Men realiteten er at det er en krig mellom de som ønsker krig og vold og de som ønsker fred."

Jeg har jobbet i flere land der det har vært - eller er - krig og væpnet konflikt. Disse konfliktene er ikke mellom russere og tsjetsjenere, serbere og albanere osv., men mellom *noen* russere og *noen* tsjetsjenere som er villig til å bruke vold for å oppnå noe. Mellom dem er det et stort antall mennesker som ikke ønsker krig og som bare ønsker å få leve slik som de fleste andre lever i Europa. I sikkerhet og med utdannelsemuligheter for sine barn og en levestandard som er adekvat for et godt liv. Disse menneskene er ikke motivert av hat, men veldig ofte lever de under frykt. Frykt for krigens redsler, ikke bare fra motpartens soldater men også fra ekstremister fra deres egen side som truer med represalier hvis de møter folk fra "den andre siden."

Når man innser dette blir det plutselig mulig å forestille seg at det er mulig å gjøre noe for å bygge fred.

For disse menneskene utgjør en enorm ressurs. Men de fleste av dem trenger støtte, trening og forberedelse.

Men selv i en så vanskelig konflikt som den i Russland og Tsjetsjenia finnes det mange modige og sterke mennesker – ofte kvinner – som allerede jobber aktivt for å bygge fred. Det er delvis mobilisering av denne fredsbestanddelen av befolkningen – på tvers av konfliktlinjene - som gjorde fredsprosessen i Nord-Irland mulig.

Men hva mener vi med fred og fredsbygging? Ordet fred har gjennom 80-tallets anti-atomvåpen kampanje delvis blitt politisert og forbundet nettopp med protester. Dessuten brukes ordet fred ofte i media for å beskrive det som egentlig ikke er mer enn våpenhvile. Dette er det som kan være resultatet av fredsforhandlinger. Men jeg vil påstå at den situasjonen man i dag har i Bosnia (for å ta et eksempel) ikke er fred, men en skjør våpenhvile. Man har hatt fredsforhandlinger etterfulgt av fredsbevaring – men fredsbyggingen har kun i liten grad blitt satset på.

I EU systemet har man tatt i bruk uttrykket "conflict prevention" i stedet for fredsbygging som om målet var å unngå konflikt. Men uten konflikter kan ikke samfunn utvikle seg og demokrati blir umulig. Det gjelder å akseptere konflikter, men håndtere dem slik at de ikke utvikler seg til å bli voldelige. UNESCO har tatt i bruk uttrykket freds-kultur men har ikke i noen særlig grad gitt det et innhold. En måte å forstå fredskultur på er å si at det er det mønsteret av menneskelig atferd som inkluderer handlinger, prosesser, institusjoner, strukturer og tradisjoner som bidrar til et samfunn hvor konflikters positive funksjoner kan frembringes samtidig som deres negative konsekvenser unngås. Dermed må vi snakke ikke bare om negativ fred (fravær av vold) men positiv fred (fred hvor menneskers grunnleggende menneskelige behov blir ivarettatt og rettferdighet og frihet har en viktig plass).

Fredsbygging blir da å bidra til å utvikle og implementere tiltak som bidrar til fredskultur. Det er et positivt, kreativt og byggende arbeid. Det er også et arbeid som er langsiktig og som må være drevet av en klar visjon for hva slags framtid vi ønsker oss. Denne framtidsorientering handler om å styrke forholdet mellom mennesker gjennom forsoning. Dette står i kontrast til det fokuset en del fredsforskning har i dag (hva er årsakene til at vi havnet her) og til mye menneskerettighetsarbeid

(som også ser på fortiden og dessverre er veldig opptatt av straff). Fredsbygging er også et arbeid hvor alle nivåer i samfunnet må være med. FN og verdens regjeringer kan ikke bygge fred uten sterkt engasjement fra de sivile samfunn og grasrotorganisasjoner.

I dag snakkes det om humanitær bistand til Irak. Men det er kjempeviktig at vi allerede nå snakker om fredsbygging. Dvs at humanitær bistand ikke bare blir gitt som en krisehåndtering men settes inn i et langsiktig perspektiv hvor også nødhjelp kan bidra til en positiv, bærekraftig fred.

Senter for fredsbygging og konflikthåndtering har siden 1996 jobbet for å bygge opp kompetanse på fredsbygging. Vi har bidratt

med kompetanseheving, opplæring av kursledere og tilrettelegging av dialog på Balkan, i Hviterussland, Russland og Nord-Kaukasus i tillegg til å gi trening til norsk personell som jobber i utlandet i organisasjoner fra Kirkens Nødhjelp til Krigsskolen på Linderud. Til sammen har UD i løpet av disse årene bevilget litt i overkant av 5 millioner kroner til

dette arbeidet, dvs. mindre enn det det koster å kjøpe én krysserraket. Samtidig opplever vi stadig etterspørsel etter slik opplæring fra alle mulige slags organisasjoner. Men de fleste av de organisasjonene som trenger og ønsker slik opplæring har ikke mulighet til å betale det denne opplæringen koster når den ikke er støttet av det offentlige.

Det er mye som kan gjøres for å bygge fred av norske organisasjoner og enkeltpersoner. Men kanskje fredsbevegelsens første oppgave må være å få norske myndigheter til å ta fredsbygging alvorlig ved å prioritere det ordentlig og vise at de gjør det ved å sette av tilstrekkelig penger til det. Da må vi kanskje endre fokus noe og bevege oss fra fredsprotest til fredsbygging.

Fra fiendskap til vennskap

Av Kari Nøstdal, Tromsø

Etter at luftkrigen over Fornebu stilnet av om morgenen 9.april 1940, kom transportflyene. Som fluesvermer kretset de over hodene våre - likevel var det vanskelig å forstå at vi var i krig - selv da vi så tyske soldater marsjere mot Oslo.

Jeg var 22 år den gangen og bodde hos mine foreldre på Stabekk i Bærum.

Min første direkte kontakt med fienden var fredelig. Bekjente til en av mine brødre, hadde villa nær Fornebu. Allerede første krigsdag evakuerte familien opp til oss. Vi ungdommer syklet daglig ned til det tomme huset ved Fornebu og hentet mat, klær og andre ting. 14.april kom to tyske soldater og spurte høflig om de kunne få overta det forlatte huset. De trodde at Norge var Tysklands allierte, og at vi hadde bedt dem om hjelp i krigen mot England. Med tårer i øynene viste de oss bilder av familien. De tilbød oss deres fonn av gotterier, og noen kjeksterninger. Vi syntes synd på **dem**, opplevde dem både som medmennesker og som fiender.

Over hele landet dannet det seg raskt en uoverstigelig kløft mellom okkupantene og deres norske lakeier på den ene siden og "gode nordmenn" også kalt "jøssinger" på den andre.

Da freden brøt løs i mai 1945, var fiendebildet frosset fast i vårt sinn. Tyske turister som etter krigen kom til landet, unngikk vi. Tålte ikke en gang språket deres.

For meg tok det 39 år før jeg orket å nærme meg en tysker. Hvordan kan det bli fred på jorden om vi alle har så store vanskeligheter med å tilgi?

Det første tyske bekjentskapet oppstod heller ikke etter egen vilje. I 1984 tok mannen min og jeg hurtigruten fra Tromsø. Under første middagen bad vi om fast plass, og ble henvist til et firemannsbord. Etter en stund kom et ungt engelsktalende par og spurte varsomt om de kunne få sitte ved samme bord. De var rundreisepassasjerer, og bordet var deres. "Of course", svarte vi. "Aber, wir sind Deutscher". Vi ble overrumplet og svarte: "Doesn't matter". Ikke særlig høflig, akkurat.

Jeg hatet aldri tyskerne, men i fem år var de våre fiender, og jeg tilga dem ikke - selv om de var født etter krigen. På reisen sørover opplevde vi heldigvis nærkontakt med våre to bordfeller, Sonja og Jürgen. Vi tok farvel med båten i Trondheim. Deretter drog vi - alle fire - på felles fottur i Jotunheimen. Vellykket. Vi har holdt kontakten til denne dag, Besøkt hverandre i Berlin og i Tromsø. En gang ble vi bedt om å fortelle om krigen i deres

lille kulturgruppe i Berlin. De unge tyskerne lyttet i dørgende stillhet. De visste fint lite - eller intet - om det vi fortalte. Etter en underlig stemningsmettet taushet, kom spørsmålene. Tre fra denne gruppen reiste senere nordover for å besøke oss i Tromsø. Vi har mange venner i Berlin nå.

Fred betyr at mennesker kan se på hverandre uten fiendskap. Barn og ungdom er vår framtid. Men i Belfast blir katolske barn oppdratt til å hate protestanter. Og for noen år siden ble vi sjokkert over israelske ungdommer som vi traff ved Genesaretsjøen. De hadde et favorittfag på skolen, Israels historie. De nedvurderte palestinerne. Det er ikke enkelt å løse Midt-Østen problemet. Palestinerne kjemper for selvstyre i egen stat.

Vi eldre som har opplevd krig og okkupasjon i eget land, forstår kraften og alvoret i denne kampen. Var vi ikke selv villige til å ofre liv og helse for et fritt Norge?

Vi har det utrolig bra i landet vårt nå, men verdenssituasjonen er ikke lys.

Da Word Trade Center sank i grus 11. september 2001 var

det et sterkt bevis på hatet som eksisterer blant muslimske arabere særlig rettet mot USA. Al-Qaida-nettverket ønsker hevning gjennom terror.

USA med George W. Bush som president fremstår som en trussel mot verdensfreden om denne jordas eneste superstat ikke møter motkrefter.

Velstanden i Vest er farlig fordi likegyldigheten overfor sult og nød andre steder i verden er blind. Uretten er så enorm at den skaper hat og fiendebilder.

Står vi på kanten av et stup, eller er vi på veg til å bli seende? Kampen for rettferdighet har vokst i hele det forrige århundre. Noen eksempler:

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet ble grunnlagt i 1915. Den er inspirert av Frankrikes menneskerettsærklæring av 1789.

Røde Kors og **Den Røde Halvmåne** (fra 1863) støttes av ca. 250 millioner mennesker i mer enn 125 nasjonale foreninger. De skiller ikke mellom venn og fiende, men hjelper mennesker i nød.

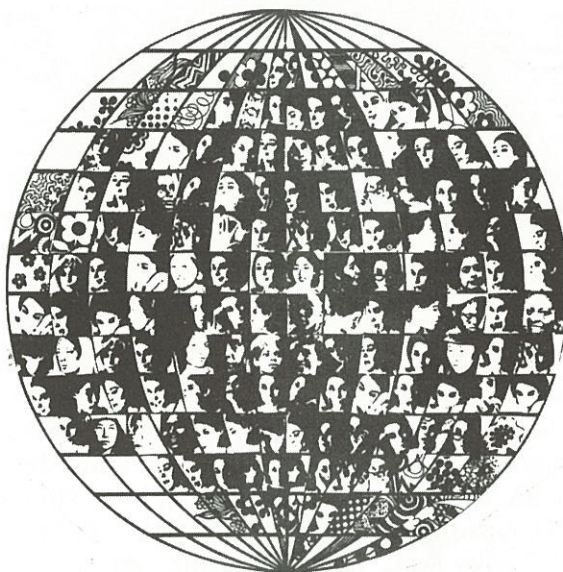
"Leger Uten Grenser", stiftet i Paris i 1971, gjør det samme.

Fra 1995 samarbeider Røde Kors med **Kirkens Nødhjelp** og **Institutt for Fredsforskning**. Ved siden av å hjelpe legges det vekt på å bryte ned fiendebildet, arbeide for fredelig konfliktløsning og respekt for mennesket. **Nansenskolen** var initiativtaker til prosjektet.

Industriland sendte tidligere fagfolk som fredsarbeidere til u-land. Et langt skritt videre i riktig retning er opprettelsen av **Fredskorps**, som driver utveksling av folk innen samme bransje.

2001 opprettet Universitetet i Tromsø et **fredssenter for forskning og undervisning i konfliktløsning**. Fredssenter fins ved ca. 100 universiteter.

Tyskere og franskmenn som

Vi bor alle på den samme klode

var dødsfiender lenge før de to verdenskrigene, samarbeider i dag i et voksende Europa som kan bli en sterk motvekt mot USA's ideer om ondskapens akse.

Størst forhåpninger knytter det seg til massebevegelsene. I 1998 ble **Attac** stiftet i Paris. Denne folkebevegelsen fins allerede i mer enn 37 land. Da USA truet med krig mot Irak, reiste den vanlige kvinne og mann i gata seg verden over i protest under mottoet: "Ingen krig i Irak". Dette skjedde den 15. februar i år. Her i Tromsø mobiliserte Nettverk for fred sterkt preget av Regnbuen Antirasistisk Organisasjon, Attac, Røde Kors og andre, det

største demonstrasjonstog som noensinde har vandret gjennom byens gater - 3.500 deltakere

Krigen kom til tross for folkemotstanden og uten Sikkerhetsrådets godkjenning og var dermed folkerettsstridig. Massemobiliseringen var likevel ikke forgjeves. Det er løfterikt.

Sterke personligheter har gjennom årene betydd meget for å dempe fiendskap og konflikter landene imellom. Mange kan nevnes. Selv er jeg sterkt fasinert av Elie Wiesel som fikk Nobels Fredspris i 1986. Elie Wiesel var bare 15 år da hele hans familie ble sendt til utryddelsesleiren Auschwitz for å slavearbeide og dø.

Våren 1945 ble Elie Wiesel som den eneste i familien befridd av amerikanske tropper. Elie Wiesel hadde enda ikke fylt 17 år da krigen sluttet, men i stedet for å hate sine fiender tok han kampen opp med det onde. Foredrag, artikler, essays og bøker fløt fra hans hånd. De tre jeg har lest heter "Natten" (1971), "Daggry" (1976) og "Dagen" (1977). De følger hans utvikling fra det dypeste mørke mot lyset. Hans credo lyder i norsk oversettelse: "Jeg tror på Gud -- på tross av Gud. Jeg tror på menneskene - på tross av menneskene. Jeg tror på fremtiden -- på tross av fortiden."

Fiendebildet er spjæret av Wiesel og andre store idealister. Men Kristus pekte allerede for 2000 år siden på vegen vi må gå: "Elsk deres fiender. Gjør vel imot dem som hater dere."

På korset ba han denne bønnen: "Far, tilgi dem. For de vet ikke hva de gjør".

Den morgenen i Parkveien nr. 9 i Egersund fikk Klara Aarrestad fullt utløp for sin harme over Henrik den 8.'s liv og levnet, selv om den engelske kongen hadde vært død og begravet i 450 år. Jeg hadde kommet med nattoget fra Oslo på kort Egersund-visitt. Var innom Klara et ærend. Og hun sto som ofte før klar med kaffekjelen. Jeg måtte endelig ta en kopp. Selv ville hun ikke sette seg ned, men ble stående ved bordenden i stua. Hun virket påfallende oppkava med hektiske roser i kinnene, en sammenknepen munn. Jeg skjønnte at noe var i gjære. Og så, kom utbruddet, den pensjonerte Egersunds-damens knusende dom over den maktsyke herskeren på den engelske tronen og hans brutale behandling av sine koner fra samtlige seks ekteskap. To av dem hadde han endog sendt til galgen.

Henrik den 8. og Klara fra Egersund

Av Reidun Astrid Nydal

Siden siste kapittel av boka om det engelske hoffet på 1600-tallet var lest, hadde Klara åpenbart brent inne med spørsmålet: "Kan du begribe kå dei kvinnfolkan såg i han?"

Det kunne jeg jo ikke. Dessuten var det lenge siden jeg selv hadde lest om Henrik den 8. Men nå kjente jeg godt til Klaras talent for dramatisering og evne til innlevelse. Så da hun først hadde fått åpnet slusene, så å si, og i hvert fall hadde sikret seg en publikummer, halte hun fram, med stor scenekunst, det ene offeret etter det andre. Først ute var den ulykkelige Katharina av Aragon...

Forleden gikk jeg forbi huset i Parkveien nr. 9. Det sto visst tomt nå, ingen blomster i vinduene, ikke ei gang gardiner. Nå var det jo en del år siden Klara selv hadde bodd der, men jeg kjente et streif av vemod. Det hadde særlig vært spontaniteten, evnen til begeistring og innlevelse som hadde fascinert meg ved henne. I dette lille huset, i denne lille byen, hadde jeg opplevd møte med mektige europeiske herskere gjennom en dame som aldri kunne få nok av lesestoff om mennesker med blått blod. Men historien om den herskesyke Henrik hadde virkelig satt sinnet hennes i kok.

Denne dagen bestemte jeg meg selv for å lese om Henrik den 8. Det ble 500 boksider, en lang historie om pengemakt og krigsmakt, om list og grådighet, om mord, om liv i ufattelig luksus og liv i total fattigdom. Henrik var bare 22 år da han skulle i den krigen han lengtet etter. Hans strid med Frankrike var "Guds strid", mente han. Det var en rettfærdig, hellig og til dels nødvendig

krig. Og rundt seg hadde han samlet blomstene av Englands adel, i silke og gull. Han var herre og hersker. Den som utdelte belønninger og straff. Slett ikke så ulikt mange av vår egen tids diktatorer, altså. Men på Henrik den 8. sin tid fikk ikke folkets følelser så lett avløp. Det fantes for eksempel ingen aviser. I dag derimot kan vi få allverdens informasjon rett inn i stua til enhver tid, ikke minst gjennom internett. Vi har de midlene som skal til for å engasjere oss og å holde oss informert. Like fullt fortsetter verden å se ganske kaotisk ut. Er ikke det ganske merkelig? Det 20. århundre tok livet av 100 millioner mennesker. Og i Guds navn setter fortsatt den ene nasjonen etter den andre i gang med krig under diverse gunstige påskudd, og det mens millioner av mennesker dør av sult og mangelsykdommer. Hvorfor skjer dette når vi med dagens informasjonsteknologi og organisert samfunnsliv skulle kunne bekjempe nød og urett på en sivilisert og klok måte? Men døgnet rundt velter altså informasjonsbølgene over oss, og med i flommen følger desinformasjonen. Det er kanskje ikke å undres over at mange føler de faktisk må "skru av verden" for ikke å drukne.

Historien gjentar og gjentar seg enten det nå gjelder land på et annet kontinent, eller vår egen, salige småby. Kanskje trenger vi ennå noen århundrer på oss for å bli flinkere til å ta vare på den vakre jorden vi gjester.

Hadde Klara levd i dag, kunne vi tatt en ny runde om hofflivet i England for 450 år siden. Men da hadde det vært min tur til å stille spørsmålet: "Kan du begribe kå dei kvinnfolkan såg i han?"

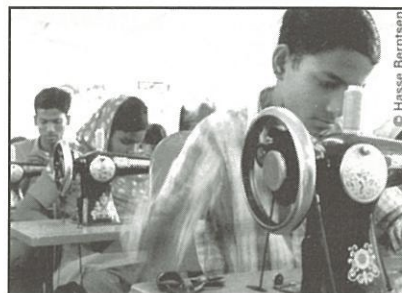
HVEM SYR

Bangladesh er et av verdens tettest befolkede og minst utviklede land. Forsøk på å forbedre levestandarden er hele tiden truet av politisk ustabilitet, korrupsjon, sykkloner og oversvømmelser. I denne hengemyra sitter 7 millioner barnarbeidere og kvinner og syr klærne dine.

KLÆRNE DINE?

Denne overskriften fant vi i ILO-tidsskriftet "Arbeidsliv" og den vakte uvilkårlig interesse. Ved nærmere ettersyn viser det seg at tidsskriftet de siste 2-3 årene har hatt en rekke artikler om barnarbeid i den tredje verden. Dette angår i høyeste grad oss også, fordi det er vi med vårt overforbruk og bruk og kast mentalitet som opprettholder denne virksomheten. Derfor gjengir vi her noe av det de skriver, men konsentrerer oss om tekstilindustrien.

GTL

Umenneskelige forhold
Barnarbeid, underbetalt, endeløse arbeidsdager, forbud mot å organisere seg og juling hvis de syr feil. Dette er stikkord som ofte knyttes til arbeidsforholdene i tekstilindustrien i utviklingsland.

Syerskene som jobber for Hennes & Mauritz og Kappahl er unge og redde. De syr billigklærne dine, men risikerer offentlig pryl dersom de syr én søm feil.

De svenske klesgigantene bruker blant annet klesfabrikker i Bangladesh til å produsere sine billigklær. Men vestlige forbrukere vet sjelden hva som ligger bak de rimelige designkopiene. Den svenske avisen Expressen besøkte to fabrikker i Bangladesh like før nyttår, og avslørte at de unge syerskene lever i frykt.

Jobber som dyr

Hos H&Ms leverandør i - Dhaka Debonair Fashion - tjener arbeiderne rundt 1900 thaka i måneden (tilsvarer 300 kroner). Dette er 1100 thaka mindre enn bangladeshisk lov mener en erfaren syerske har krav på.

- Så fort vi stiller krav truer sjefene med sparken. Det er kadaverdisiplin på arbeidsplassen. Vi utsettes for offentlig pryl og kalles horer hvis vi gjør feil, sier Safia. Hun er engasjert i Bangladesh' største fagforening National Garment Workers Federation, og tør derfor stå frem og fortelle om forholdene.

Safia har arbeidet i to år hos H&Ms leverandør i Dhaka. På fabrikken arbeider det for det meste unge, fattige jenter fra landsbygda. Mange av Safias arbeidskamerater kan verken lese eller skrive. Arbeidet starter åtte om morgenen og avsluttes ikke før tolv timer senere.

- Hvis vi syr feil eller en nål brytter, kommer straffen med en gang. Vi blir tvunget til å gå opp på et bord foran alle kollegene. Der må vi be om unnskyldning flere ganger. Hvis ikke, får vi juling, forteller Safia til Expressen.

Munnkurv

Hos Kappahls jeansleverandør CPL (Consumer Products Limited) er forholdene ikke det spor bedre. I et støvete bråkete lokale sitter 1200 personer og syr til tross for at det er helg. En 20 år gammel jente tør ikke si navnet sitt av frykt for represalier.

-Vi må jobbe når vi er syke fordi bedriftslegen nekter å skrive ut sykemeldinger. Dessuten er lønna ulovlig lav og overtidspengene betales ikke ut i tide.

- Årsaken er at det er risikabelt å gå hjem med så mye penger i lomma i et storbyområde. Det er delte meninger om dette er bra eller ikke. Men jeg synes vi har fått en bra forklaring, sier Anne-Marie Heinonen, ansvarlig for miljøspørsmål hos Kappahl.

*Hasse Berntsen,
ILO-informasjon*

Den politiske situasjonen i Guatemala

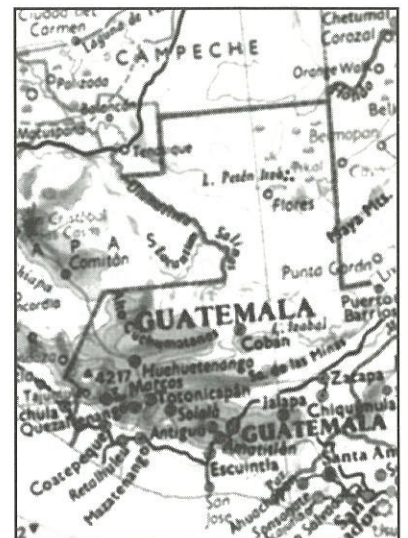
Av Mari Holmboe Ruge

I desember 1996 ble fredsavtalen mellom Guatemalas regjering og geriljabevegelsen URNG undertegnet ved en seremoni - av alle steder - i Oslo Rådhus. Det markerte slutten på en lang prosess - ti år - med vanskelige forhandlinger og smertefulle kompromisser, og en ekstremt blodig og brutal borgerkrig som hadde pågått i 36 år. Det er anslått at ca 200.000 mennesker er forsvunnet, drept og/eller bortført. 100.000 flyktet over grensen til Mexico. Militærstyrets terrorgrupper (PAC) var overalt, på jakt etter geriljasoldater og andre motstandere av regimet. Fant de ikke den de var ute etter i landsbyene, tok de med andre familie-medlemmer som ble torturert og drept. Ingen vet hvor mange drepte som ble slengt ned i umerkede massegraver eller dumpet i dype innsjøer. Mange fattigfolk ble tvunget inn i de paramilitære styrkene og måtte delta i aksjoner mot sine egne. Etter fredsavtalen i 1996 er de paramilitære gruppene oppløst, men det er langt fram til integrering av de tidligere soldatene i det sivile samfunn. Kriminell vold har avløst den militære. Landeveiene er usikre og en skal som lyshåret og velkledd utlending helst ikke ferdes alene på gaten. Alle vi snakket med understreket at volden og frykten gjennomsyrrer hele samfunnet. Den lange perioden med militær og regjeringsterror har også undergravd de tradisjonelle maya-kulturelle måter å håndtere konflikter på. I et kvinnefengsel møtte vi tre Mayakvinner som var dømt for å ha lynsjet en person i samband med en konflikt om landrettigheter. I det gamle samfunnet ble slike konflikter løst gjennom ikkevoldelige eller i hvert fall mindre brutale metoder.

I september deltok jeg i en delegasjon fra kvinnenettverket FOKUS til Guatemala. Formålet med reisen var dels å delta under enkeorganisasjonen Conaviguas 15-årsjubileum, dels å besøke de øvrige FOKUS-støttede prosjektene i landet. Artikkelen er skrevet før valget i november.

En av de verste terrorperiodene var i siste del av 1970 og første del av 80-årene, under militærdiktatoren Rios Montt, nå president i nasjonalforsamlingen. Fordi han i sin tid kom til makten etter statskupp er han etter grunnloven fradømt retten til å stille som presidentkandidat på nytt. Men hans parti FRG har fått plassert meningsfeller i mange nøkkelposisjoner, og den grunnlovstolkende domstolen har i år likevel akseptert ham som kandidat til valgene i november 2003, og hans partifeller stiller til lokalvalg over hele landet. Det er utbredt frykt for at Montts parti FRG skal vinne fram via valgfusk og korrupsjon, selv om de offisielle meningsmålingene bare gir dem ca 4 %. Det er en sentrum/høyre-koalisjon som ligger best an på målingene. Den tidligere geriljabevegelsen URNG er nå et politisk parti. De har ikke store sjanser til å få reell innflytelse i den nye nasjonalforsamlingen, men stiller til valg på sitt eget program heller enn å gå inn i en større koalisjon. Årets valgkamp har vært preget av vold og trusler fra FRG-tilhengere, uten at regjeringen har kunnet hindre det. Folk er redde for hvordan valgene blir gjennomført, ikke minst på lokalplan. De etter-

lyser flere valgobservatører. Mange Conavigua-medlemmer er også - med god grunn - redde for represalier etter valgene. Ikke minst gjelder det for dem som har engasjert seg for å få åpnet massegraver etter terroren i 1980-årene i samband med Conavigua-programmet "Ofrenes verdighet".

Mayaindianerne, Guatemalas urfolk, utgjør over halvparten av innbyggerne. De er dårlig representert på sentralt politisk plan. Ingen partier har en Maya på førsteplass. I et foredrag for medlemmer av enkeorganisasjonen Conavigua framhevet en representant for Rigoberta Menchustiftelsen at hovedoppgaven er å hindre at FRG kommer til makten. Han ville ikke gi noe råd om hvilket parti Conavigua-medlemmer (alle Mayaer) bør stemme på, men oppfordret sterkt til å bruke stemmeretten til å støtte et parti som er i opposisjon til FRG.

Conavigua gjør en stor opplærings- og sosial innsats for sine medlemmer over hele landet. I tillegg driver de også langsiktig fredsarbeid. De har lyktes med å få vedtatt en lov som tillater militæremekting i Guatemala - i et land der militarismen har dominert i flere tiår, solid støttet av CIA og USAs myndigheter.

Norge har en relativt høy profil i Guatemala. Det er en konsekvens av aktivt arbeid gjennom mange år for å komme fram til

Rigoberta Menchu

Norway. ... this 'track' was never designed to replace formal negotiations, but rather to pave the way for their resumption, this time under UN moderation. Subsequently Norway continued to play a significant public role, earning its image as the "honest broker". The interest of several key Norwegian individuals (Jan Egeland, Petter Skauen, Gunnar Stålsett) dated back to the 1970's. Hence it was not coincidental that Oslo was the site of the March 1990 meeting that launched the formal peace process. In 1992 Rigoberta Menchu was awarded the Nobel Peace Prize. Norway remained deeply involved in the informal diplomacy and the Guatemalan peace process at difficult moments, including the crises of the last months in 1996". " (Susanne Jones, *Of Centaurs and Doves. Guatemala's Peace Process*, Westview Press 2000).

Den ellefte kvinnen får Nobels fredspris!

Shirin Ebadi heter hun og hun er iraner, muslim og kvinne. Vi gratulerer!

Norges Fredsråd mottar meldingen om at Shirin Ebadi har vunnet Fredsprisen med stor glede. Ikke bare har Ebadi kjempet for kvinnes og barnas rettigheter i et vanskelig klima, men hun har konsekvent valgt samarbeidspartnere som står for en ikkevoldelig linje, noe som står Norges Fredsråds hjerte nært. Vi er også meget glade på vegne av vår medlemsorganisasjon IKFF (Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet) som arbeider med de samme sakene som Shirin Ebadi,

og vi håper at en slik tilde-
ling også vil øke oppmerk-
somheten om deres arbeid.
*Babs Sivertsen, daglig leder
Norges Fredsråd*

Shirin Ebadi oppholdt seg i Paris da hun fikk vite at hun hadde fått Nobels Fredspris.

I følge Dagsavisen fikk hun en stortilt mottakelse da hun vendte hjem til Iran. 10.000 mennesker, mest kvinner hadde tatt veien til flyplassen for å hylle henne.

Regjeringen gratulerte henne først etter 4 dager, og sa at Nobelprisen ikke betydde noe og har advart henne, men selv sier hun at hun vil fortsette arbeidet for demokrati og menneskerettigheter. President Khatami bror Mohammed Reza Khatami, som sitter i nasjonalforsamlingen sa at Nobelprisen var meget viktig og gratulerte henne.

Brave new world

Tekst og tegning Kjersti Scheen

Man var ei lita skolejente en gang, som trasket til skolen i beksømsko, med strømper i som klødde. De var strikket av tante Anne på Nannestad. Så hadde man liv med strikker og knapper, og trøye, og ullgenser med stjerner og lus, strikket av mor. Vindjakka utenpå, og skibukser av vadmél, stoff som snøen satt fast på i store kladder etter basing i frikvarterene. Man hadde også kaninskinns-lue med rødt for og røde bånd, arvet etter en kusine. Båndknutene ble steinharde når de ble våte (man sugde sjølsagt på båndene), og Frøken måtte til med utålmodige fingre og negler før man fikk lua av. Dagen begynte med salmesang: Milde Jesus, du som sagde - I Østen stiger solen opp - Jeg vet en deilig have.

I timene lærte man om Jødeland, og Palestina. Frøken trakk kartene ned foran tavla og pekte med pekestokken. Etterpå lærte vi om Den Store Krigen som nå var slutt, og som hadde vært rett utenfor stuedørra hjemme, ja, sjøl i villaveiene på Åsen hadde det marsjert tyske soldater. Om Marshallhjelpen fra de snille onklene og tantene i Amerika (der Amerikadukkene kom fra), og om et Norge i vekst og framgang. Nå gikk alt den riktige veien, og vi var heldige som var barn i et land der ingenting vondt noen gang skulle få lov til å hende mer. Men vi måtte passe på friheten, sloss for den. Dø om så det gjelder, sang vi. Og det ville vi nok, om det kom til det. Noe vi slett ikke trodde noe på. Vi skulle ALDRI dø. Ikke av sykdom engang. Vi ble vaksinert mot TBC (de berømmelige åtteogførti stikkene), og seinere mot poliomyelitt. Når vi fikk lungebetennelse, døde vi ikke av det, slik som det kunne skje i de gamle barnebøkene vi les-

te. Nei, vi fikk penicillinsprøyte av doktoren, vi, og så var vi på beina igjen en ukes tid etter. På kino danset og sang Debbie Reynolds lykkelig og med hestehale i småbygater der pastellfargete biler med vinger bak var parkert, og lønnetrærne drysset sakte blader over. Om det var om høsten, naturligvis. Om våren drysset det rosa blomster fra kirsebærtrærne. Slik skulle livet vårt bli, født som vi var inn i et land som hadde vært fattig, men nå var i ferd med å komme seg på føttene etter krigen, og var bestevenn med USA. På skolen lærte vi at det nok kunne skje stygge ting der amerikadukkene kom fra også, vi pugget navn som Little Rock, Arkansas og Ku Klux Klan. Men dette var rester fra en mørk fortid, og slik var det ikke her hos oss, der vi knapt hadde sett en neger. Kort sagt var Gud i sin himmel og alt i orden med verden.

Det var enda på den tiden da i alle fall mange av oss respek-

terte politikerne. Likte dem gjorde vi ikke alltid, ikke var vi enige med dem alltid, heller, men respekt fikk de fra oss. De fleste. Og over de store konsernene ("firmaene" het det som oftest den gangen) hersket styreformenn og administrerende direktører og bare direktører og avdelingssjefer og kontorsjefer og hva det nå het alt sammen. Resten av de ansatte jobbet henholdsvis på "gølv" eller var funksjonærer, "kontordamer" og "kontormenn".

"Hva er faren din, da?" "Han er kontormann, han!" Hvit-snipparbeidere" sa vi, da vi var kommet til skjels år og alder og begynte å skjønne ting. Sola sto opp i øst og gikk ned i vest, og dag fulgte dag og bedre ble det også, som i den gamle revysangen. Seint syntes vi det gikk, mange av oss, og presset på gjorde vi, det vi klarte.

Så med ett begynte det å skje noe: først litt sånn i smug. Det gikk plutselig ikke så entydig den riktige veien mer. På bred

front og i alle livets forhold viste det seg. Det kostet med ett å gå til lege. Ganske mye, også. Noe som het gylne fallskjermer viste seg plutselig stadig oftere i avisenes overskrifter - det var alle pengene sjefene fikk når de måtte gå fordi de hadde gjort noe de ikke skulle. Folk flest ble sittende som levende spørsmålstegn etter slike overskrifter. Få store summer for å ha gjort feil? Jo da, slik måtte det være, ellers ville jo ingen ta på seg ansvaret med å være sjef, leste vi. Politikerne ble mindre og mindre brydd av å gjøre seg til for fotografene - smile bredt mens de skar ei

kake opp med kniv ("Finansministeren sier vi må dele i år") eller synge (surt) på tv. Vi smilte vel litt usikkert i begynnelsen, og lurte i alle fall kraftig på hvor dette førte oss. Men det skulle vi snart få se.

Det var den tabloide virkelighet det førte oss til. Der alt liksom skulle skje for åpen scene, så vi, leserne og undersåttene, skulle kunne følge med i alt mulig. For eksempel fordoblingen av de gylne fallskjermerne. Nedleggelsen av industrien. Nedleggelsen av postkontorene. Privatiseringsen av velferdsnorge. Jo da, vi har da fulgt med -

tabloid. Og for åpen tv-skjerm har vi også fått følge med at nye horder av kvinner og barn har løpt over nattestille jorder i det gamle Europa, i Afghanistan, i Irak, med ullkåper om seg, skaut på hodet, spedbarn i armene, helt som i den krigen vi trodde vi hadde lagt bak oss da vi ennå gikk i småskolen. Og så fikk vi til slutt det endelige bevis på at verden går baklengs og slett ikke framover mot en gyllen og oppgående sol: vi sender våre egne barn ut for å krige. Enda ingen har prøvd å ta oss denne gangen!

Det store frislippet av markedskreftene var det som skjedde. Det som er farligst av alt, og mest i motsetning til solidaritet menneskene imellom. Da vi var barn (i alle fall på vår kant av verden) sa mor alltid når hun avbrøt litt slåssing oss ungene imellom: "Skamme dere, skulle dere! Drive på sånn og krangle! Er det rart det blir krig i verden!" Akk, hun visste lite om markedskreftene. Og nå stunder det mot jul, og det skal plinge høyt og frydefullt fra alle kassaapparater. Og flere skal bli sagt opp, og politikere skal nedlegge trikker eller kjøpe seg flygel, hva vet vi. Vi har gått en lang vei siden vi hadde liv med knapper og strømper av ull fra Annes sauer. Vi syns det er på tide å tørke tårene og knytte nevene, for å sitere en forfatter. Eller helst en annen en: Det er håpløst og vi gir oss ikke!

Husk dette: Den der er tilhænger av kræfternes frie spil, regner alltid med at der er andre der skal tabe spillet.

Carl Scharnberg

Prostitusjon og handel med kvinner --

IKFF Norge utfordres

Av Ellen Sofie Baalsrud

En spennende side ved WILPF som organisasjon er helhetstenkingen. Med antikrigsarbeidet som prisme tas alle viktige politikkområder i samtiden med i en helhetlig analyse. Dette innebærer også en utfordring når det gjelder hva organisasjonen skal bruke krefter på og engasjere seg i.

Arbeidet mot prostitusjon og seksuell utnyttning har ikke - så vidt jeg vet - hatt høy prioritet innenfor organisasjonen. Nå er det behov for å tenke nytt. I løpet av de siste årene har det strømmet på med ny og foruroligende dokumentasjon om sammenhengen mellom krig og seksuelle overgrep og utnyttning. Et av de viktigste vitnesbyrdene gir UNIFEM-rapporten "Kvinner, krig og fred", levert av Ellen Johnson Sirleaf og Elisabeth Rehn. Den viser hvordan krig og konflikt gir grobunn for utvikling av prostitusjon. Og den peker på hvordan internasjonal tilstedeværelse bidrar til at seksuell utnyttelse av kvinner øker og opprettholdes. Etter denne rapporten kan ikke IKFF utdefinere prostitusjon og handel med kvinner fra sitt fokus.

Det er lagt et godt grunnlag

Dermed er IKFF utfordret, og hva er det så vi må ta stilling til? Noen brikker ligger allerede godt på plass. FN har lagt en protokoll om handel med kvinner og barn til sin konvensjon om internasjonal kriminalitet (Palermo-protokollen). Den inneholder blant annet retningslinjer for hvordan ofre for han-

del med kvinner skal ivaretas. Den har også et eget punkt om å bremse etterspørselen etter prostitusjon. Norge ratifiserte denne protokollen i oktober 2003.

Norges regjering har dessuten (mars 2003) lansert en handlingsplan mot handel med kvinner. Den er omfattende og bra og inkluderer handlingspunkter som peker mot de samfunnsforholdene som legger grunnen for utvikling av prostitusjon. Både protokollen og handlingsplanen poengterer behovet for samarbeid mellom stater og frivillige organisasjoner, og IKFF/WILPF har en klar oppgave her - sammen med de andre kvinneorganisasjonene.

Flere land velger retning nå

Mange brikker er altså lagt når det gjelder planer og policy-utforming, men det gjenstår en viktig brikke. Den norske handlingsplanen inneholder et punkt om at et eventuelt forbud mot kjøp av seksuelle tjenester (jvf. den svenske sex-kjøps-lagen) skal utredes i Norge. Justisdepartementet satte i høst ned en arbeidsgruppe som skal forestå utredningen. Den debatten som har gått om dette spørsmålet i

omtrent tre år nå, nærmer seg altså en avklaring. Det er ikke bare i Norge at retningsviseren skal legges på plass i denne saken. Janice Raymond (en av lederne for CATW) sa under en høring i Det Hvite Hus i høst: "We have reached a point, in anti-trafficking work where we are facing a public policy crisis over the legalization of prostitution worldwide."

I Norge er det få som tar til orde for å tillate bordell-drift, så dette er egentlig ikke aktuell problematikk for vårt land. Men vi skal være oppmerksom på at det er en trend som har en viss internasjonal støtte. I Australia har noen delstater offentlig godkjente bordeller, og i år ble dette også tillatt i New Zealand. I Europa har som kjent Tyskland og Nederland innført en slik politikk. Sheila Jeffrey fra Australia uttrykte seg slik på et seminar i Oslo i høst: Dette er et skritt tilbake til 1800-tallet da vi hadde statlig bordellinspeksjon. Staten skulle sørge for friske kvinner til å dekke menns behov. Det var ingen inspeksjon av menn som ville inn i bordellet.

Steng en dør for markedet

Det som er aktuelt i Norge er å

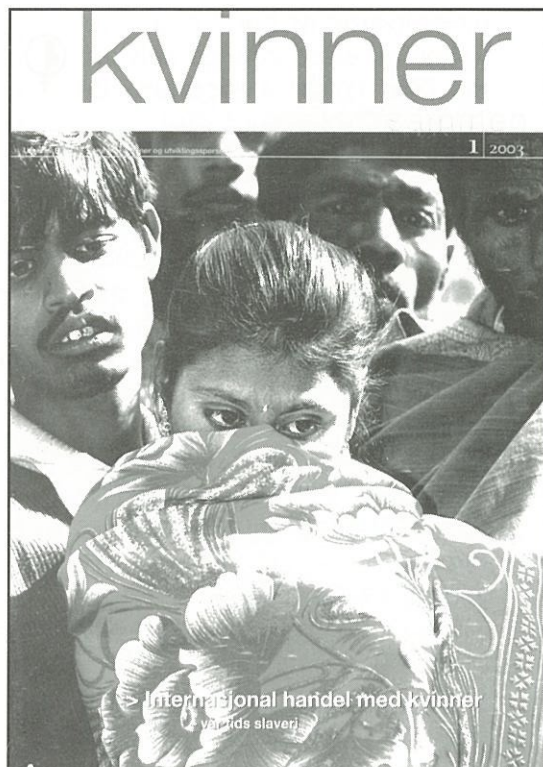
ta stilling til om vi her i landet skal gå sammen med Sverige om et forbud mot kjøp av seksuelle tjenester. Jeg vil anbefale at IKFF støtter et slikt forslag. Frontene i debatten er skarpe. Det er nå dannet to nettverk i Norge, et *mot* og et *for* et forbud. Kvinnefronten, Norsk kvinnesaksforening og Kvinnegruppa Ottar deltar i nettverket *for* å forby kjøp. Nettverket har utarbeidet en argumentasjonsliste som man kan få ved henvendelse til organisasjonene. Argumenter mot et forbud kan man finne på Prosentrets hjemmeside.

Det er ikke rom for å gå langt inn i argumentasjonen i denne artikkelen. Bare noen ord om hva IKFF kan bidra med: Kampen for kvinners rettigheter har pågått gjennom århundrer. Vi har skritt for skritt fått lovforbud mot overgrep som i tidligere tider var en selvfølgelig del av hverdagen. Prostitusjonen har hengt igjen. Det er fremdeles lov for en norsk mann å kjøpe seg sex med en jente (over 18 år) som er incestoffer og har rusproblemer eller en ungjente som er tatt til fange som slave under krig, og ført videre til det vestlige markedet etter at konflikten er dempet. Et lovforbud mot kjøp vil stenge igjen en dør for markedet, slik det har gjort i Sverige. Og det vil sette et klart stoppskilt fra samfunnets side slik vi engang gjorde mot barnemishandling og kvinnemishandling.

Tid for et historisk skritt framover

Motargumentene sier at de ikke vil gjøre livet vanskeligere for de kvinnene som nå er i prostitusjonen. Dette er et høyverdig hensyn som alle de som har engasjert seg i debatten er

opptatt av. Vi som vil dempe etterspørselen ved hjelp av forbud, mener at samfunnet må sette inn de ressursene som skal til for å bistå de kvinner og menn dette gjelder inn i en ny tilværelse. Vi setter pris på det

"Kvinner sammen" er Fokus' blad. Nummer 1, 2003 var viet prostitusjon og trafficking

skadereuserende arbeid som gjøres for prostituerte, men at det å *kun* fokusere på skadereuksjon er altfor defensivt! Nå er det et historisk moment: FN har tatt et krafttak, politiet samarbeider internasjonalt, regjeringer – som den norske – har vist vilje til å sette inn store ressurser. Det er nå vi skal ha ambisjoner på vegne av både de kvinnene som er i prostitusjonen og de unge som enda ikke er kommet dit. De er verdt mer enn som så.

Hva gjør de nordiske seksjonene?

Handel med kvinner var en av de politiske sakene under

IKFFs nordiske møte i november. Representantene fra dansk og svensk seksjon støttet tanken om at de nordiske land kan fremme et felles forslag for kongressen i august 2004 om at WILPF skal si nei til kjøp av sex. IKFF i Sverige har ikke utformet en egen policy i dette spørsmålet, men de har aktivt deltatt i aksjoner som andre organisasjoner har initiert for at loven ble vedtatt.

IKFF Sverige er også medlem i paraplyorganisasjonen Sveriges kvinneobby som aktivt - og med hell - har drevet spørsmålet om trafficking, prostitusjon og pornografi overfor Den europeiske kvinneobbyen. Det er stor interesse for den svenske lovgivningen innenfor den internasjonale kvinnebevegelsen, både i Europa og verden for øvrig.

Konklusjon: IKFF bør delta i nettverket for å forby kjøp av seksuelle tjenester i Norge. IKFF kan bidra i dette arbeidet med sitt globale perspektiv og med sin innsikt om krig og konflikt som bakgrunn for seksuelle overgrep mot kvinner.

Alle jentene arbeidet som prostituerte. De fleste hadde blitt kidnappet eller tvunget til å følge krigerne til de forsvant eller en våpenhvile var undertegnet. De var blitt voldtatt gang på gang. Mange hadde sett sine foreldre og søsken drept av bevæpnede grupper.

Fra Elisabeth Rehn og Ellen Johnson Sirleafs rapport

ISRAEL - PALESTINA

Menneskerettighetsmarsjen

Bare full krig kan stoppe den internasjonale menneskerettighetsmarsjen nå!

Nå bestiller man billetter sier representanter for marsjen. Etter mye reising rundt i verden har man lyktes i å få nok tilslutning til at marsjen blir av. Det er tøffe jenter dette, de gir seg ikke!

Det er ikke forholdene i Palestina/Israel som har vært det vanskeligste, men det å få den internasjonale tilslutningen stor nok, og så økonomien. Men nå drar de altså og datoene er fra 20. desember 2003 til 10. januar 2004. Ruten er også lagt nå, og den blir Tel Aviv – Jaffa – Sør-Israel – Gaza – Nazareth – forskjellige byer i Nord-Israel – Vestbredden : Jenin, Nablus, Tulkarem, Qalqilia, Ramallah – med avslutning i Jerusalem Øst og Vest. Det blir deltakere fra minst 20 land.

Det som er oppløftende er at komiteene fra Israel og Palestina samarbeider meget bra.

Ellers er det viktig at det blir kjøpt nok oliventrær. Vi har skrevet om det før, de skal plantes på de områdene der

oliventrærne er hogd ned. Dette kan du være med på selv om du ikke deltar i marsjen, de koster 100 kroner.

”fred og frihet” kommer vel dessverre så sent ut før jul at det er vanskelig for noen å melde seg på da, men er dere heldige så kanskje det går, prøv i alle fall, dere som har lyst til å være med.

Og så ønsker vi alle i Midtøsten en god jul og nyttårshelg!

Full adresse: THE INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS MARCH 2003 in Palestine – Israel

Storgt, 11, 0155 Oslo.

Tlf. +47 23 01 03 42 Fax +47 23 01 03 03.

www.humanrightsmarch.org.

e-mail: info@humanrights-

Kvinnekommisjon for Israel og okkuperte palestinske territorier

Palestinske og israelske kvinneorganisasjoner samarbeider om et initiativ for å etablere en internasjonal kvinnekommisjon. Bak initiativet står blant annet Kvinnesenteret for juridisk hjelp og råd i Jerusalem og Bat Shalom. Bakgrunnen for det er å ha et politisk organ hvor kvinner kan ta opp det historiske fraværet av kvinner i formelle forhandlinger og å sikre kvinners aktive deltakelse i den israelsk-palestinske fredsprosessen.

En ønsker at kommisjonen skal kunne åpne opp for israelske,

palestinske og internasjonale kvinnerepresentanter og forhandlere. På den måten kan uenighet og ulike synspunkter kunne få en annen tilnærming enn i dag. Samtidig vil politisk vilje og folkelig støtte til forhandlingene kunne bli opprettholdt, ikke minst sikre at broer mellom tradisjonelle motsetninger blir bygget og dermed legge grunnlaget for genuint engasjement for bærekraftig fred. Det er å håpe at dette organet vil sikre at kvinners innspill vil bli en del av de bindende avtalene slik at mer representative og likeverdige resultater kan bli garantert og at kjønnsperspektivet blir ivarettat.

Det gjenstår fortsatt noen sentrale problemstillinger før kvinnekommisjonen kan bli en realitet. Blant annet dreier det seg om representasjon. På grunn av dagens situasjon i området, er arbeidet med den internasjonale kvinnekommisjonen foreløpig stoppet opp.

Det internasjonale samfunnet og særlig kvinner som er involvert i den internasjonale kvinnebevegelsen, oppfordres til å støtte arbeidet til israelske og palestinske kvinner overfor det internasjonale rettslige rammeverket som inkluderer sikkerhetsrådsresolusjonen 1325.

Kilde: 1325 PeaceWomen E-News, 30. utgave, september 2003. Gratis abonnement fra 1325news@peacewomen.org

Sidsels plukke

Denne gangen plukker jeg fra to brev som Kvinneli-gaen skrev i henholdsvis 1978 og 1980:

6. desember 1978 skrev daværende "landsformann" Anne-Marie Fetveit til justisminister Inger Louise Valle og takket for at hun har tatt opp spørsmålet om opphevelse av dødsstraff i krig.

Fetveit fortsetter: *"I samsvar med våre tradisjoner vil vi støtte Justisministeren i dette arbeid. Vi vil peke på at det også under krigen, både blant flyktninger og i det okkuperte Norge, grodde frem sterke betenkeligheter når det gjaldt dødsstraff, i meget sterkere grad enn det er kommet offentlig til syne.*

IKFF vil minne om at bruken av dødsstraff virker forrående på det samfunnet som praktiserer den. Den unge soldaten som blir uttatt til eksekusjonspelotongene blir også – uten å ha forbrutt seg og uten rettergang – iført en straff som kan ha uoverskuelige følger for dem."

Det går også fram av brevet at Norsk Gruppe av IKFF sendte et forslag til resolusjon om dette emnet til WILPFs verdenskongress i 1956, og at resolusjonen gikk enstemmig igjennom.

Brevet er ført i pennen og parafert av Ragnhild Eide, og er foruten til justisministeren sendt til Statsministeren, formannen i Stortingets Justiskomite, Stortingspresidenten og Norges Fredsråd.

22. april 1980 ble kvinnelig militærtjeneste behandlet i et brev til "alle norske kvinneorganisasjoner". Der står bl.a.:

"I dag møter vi dem (Kvinner i soldatuniform) stadig og stadig oftere – i aviser, i radio og fjernsyn, og ikke minst i ukeblad. De fotograferes og intervjues, og vi får inntrykk av at de trives og har det bra, enda det nok kan være slitsomt av og til. Intervjuerne spør alltid om det samme:" blir dere akseptert av gutta?" Svaret er ja. Guttene blir spurt:" Greier jentene å følge med?" Og svaret er også ja. - - -

Men det blir aldri spurt. "Bør vi ha en kvinnelig militærtjeneste?" Og det er vel dette det først og fremst burde spørres om. Og dersom svaret er ja, bør da denne tjenesten være frivillig eller tvungen? Dette er livsviktige spørsmål, som ikke kan avfeies så lett vint som det gjøres i massemedia.

Brevet avsluttes med en inntrengende oppfordring til alle kvinneorganisasjoner i Norge om å sette spørsmålet om kvinnelig militærtjeneste på sitt møteprogram og få det belyst fra alle sider, slik at medlemmene kan få et forsvarlig grunnlag til å ta standpunkt.

Også dette brevet er ført i pennen og parafert av Ragnhild Eide, Det er underskrevet av daværende landsleder Elise Hübent.

Nordisk perspektiv på kjønn, krig og fred

(Utdrag av artikkel av Maud Eduards, professor II. SSK i BULLETIME)

Siden fjor sommer fins det et løst nettverk av 16 nordiske forskere som er orientert mot analyser av væpnede konflikter, fred, vold og kjønn i vid bemerkelse. Hensikten med nettverket er å medvirke til at forskning og forskerutdannelse på dette feltet blir et etablert kompetanesområde. Tross at vi ennå ikke har fått midler til vår virksomhet fortsetter vi å utvikle nettverket.

Motivet for et nordisk samarbeid.

Et nordisk samarbeid på dette feltet har både politisk og vitenskapelig relevans. Politisk må de nordiske landene takle effektene av konflikter og påfølgende fattigdom i omverdenen. Det kan handle om traficking, kjønns-handel med kvinner, som er et voksende problem for de nordiske regjeringene, ikke minst fra en demokratisk synsvinkel. Det kan gjelde flyktningestrømmer som har tydelige kjønnsdimensjoner, og der vold mot kvinner som grunnlag for asyl er et intrikat spørsmål. Det kan handle om Nordens rolle ved løsningen av konflikter og i internasjonale fredsbevarende aktiviteter. Ytterst handler det om relasjonen mellom sikkerhet og demokrati. Her tenderer demokratiet å fråtte vike for sikkerhetspolitiske årsaker.

Riv Muren!

Dette var oppfordringen i en demonstrasjon som ble holdt på Stortingsplass søndag 9.november. Man hadde bygd opp en mur av lister og papir som var 8 meter høy for å demonstrere hvordan muren israelerne bygger på palestinsk grunn stenger ute palestinerne. "Skammens mur" blir den kalt. Det ble holdt appeller av Kåre Willoch, internasjonal leder i LO Ingunn Yssen og kapellan Marit Skjeggstad.

HVEM STYRER NORGE ?

Den 5. juni -03 viste TV 1 (Schrødingers katt) et selsomt program med glimt fra fremtidens datastyrte Ola soldat. Selve introduksjonen av denne moderne våpenteknisk utstyrte datasoldat var i seg selv uhyggelig. Mannen som introduserte - smilende - sikkert en kunnskapsrik mann i voksen alder, var øyensynlig imponert over fremtidsutsiktene for Ola soldat, eller bare objektiv ?

På oppfordring dreide Ola soldat seg rundt og rundt og viste seg fram foran og bak. Datautstyrt som han var, lignet han mer på en robot enn på et menneske. Neste skritt, tenkte jeg, er vel den totale hjernevasking av Ola soldat og av oss TV-seere og - skattebetalere ! Kanskje er vi der allerede ? Fra menneskesoldat til virkelig robot er det vel ikke så langt igjen ? Men da først kan den virkelige datakrigen starte for fullt! Men hvem er fienden ?

Kan terrorkrigen bli fremtidens dataspillkrig med full sysselsetting i våpenfabrikantenes smier ? Hvem ellers skal soldaten rette sine våpen mot enn terroristen - den ukjente fienden ? Forskningen på teknologiske fullkomne helvetesvåpen fortsetter uansett. Ola soldat forutsettes å lystre ordre uansett for hvilke formål (men hva skal han få i lønn?)

Og Ola soldat må få god trening. Sammen med sine medsoldater i det grenseløse NATO trener de i det vakre landet vårt. Her får de virkelig boltre seg , bombe og skyte mellom høgfjell og fjord, i nasjonalparker og i arktisk drømmeland i nord. Våre skattepenger og oljepenger betaler gildet i helheimen. Verden blir stadig farligere. Mer effektive våpen, og en mer effektiv styrt data/robot/ Ola soldat må "skapes".

Kjære Statsminister, Regjering og Storting, har dere gitt tillatelse til at dette militære hysteriet får okkupere hele landet vårt , hele fremtiden vår - hele folket? Barn og voksne skjelver av utryggheten som følger i militarismens og krigenes spor. Hvem styrer Norge: ?

Har dere glemt protestene 15. februar over hele verden - mot krig i Irak ? Det var signalet fra oss - folkene - om ny kurs før "masseutryddelsesvåpnene" i alle land utrydder livet på jorden. La oss begynne med å skape trygghet i egen gate. Fredsopplæring må avløse voldsopplæring.

Det er selve krigen som er vår fiende.

Johanne Skog Gripsrud

"Keiserens nye klær"

FORKJØPSANGREP ELLER ANGREPSKRIG ?

I intervju i Stavanger Aftenblad, 22.09.03.. advarer Didrik Coucheron, leder i Befalets fellesorganisasjon (BFO) mot de drastiske endringer som forsvarsminister Kristin Krohn Devold legger føringer til, forkjøpsangrep i andre land, i den såkalte Militærfaglige utredning MFU.

I følge den skal norske styrker ha en fremskutt aktørrettet rolle "og kunne delta i proaktive og preventive" militære operasjoner i andre land.

Det er vanskelig å følge med, langt mindre forstå, utviklingen av det militære forsvaret (eller avviklingen ?), men de drastiske endringen har vel pågått fra "Murens fall" og Natos nye "out of area" (hva nå det innebærer). For tiden er det norske soldater i Afghanistan og Irak. Beslutningene blir tatt over hodet på norske borgere.

Mange føler motløshet og maktesløshet. I den hysteriske våpenjakten på fiender og terrorister, drukner håpet om fred og fredskultur, fredsopplæring og fredsoppdragelse som folk i alle land lengter etter, og som våre folkevalgte politikere skulle legge til rette for.

Hvorfor stemte ikke omlag halvparten av den norske befolkning ved siste kommunevalg ? Forskere må gå dypere enn til overflaten for å finne årsakene.

Det er heller ikke forsvarsministeren som styrer landet vårt, heldigvis! Det ser bare slik ut i media, og høres slik ut når forsvarsministeren uttaler seg. Ansvar for landet og for oss borgere, har våre folkevalgte, med statsministeren i spissen, tatt på seg. Og jeg spør: Hva er forskjellen på forkjøpsangrep og angrepskrig ? Gjorde Hitler et forkjøpsangrep da han overfalt Norge i 1940 for å "komme England i forkjøpet" som det ble sagt fra tysk hold.

Jeg ser bare nye ord, og "keiserens nye klær".

Johanne Skog Gripsrud

Medlem av Sandnes avdeling av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet.

Artikkelen er sendt til Stavanger Aftenblad og Nationen.

EU som motmakt mot USA

Og om solidaritet med det fattige Europa

Av Guri Tambs-Lyche

Vi trodde at denne overskriften skulle provosere våre lesere til å uttale seg, men det har vist seg vanskelig å få intervjuobjekter, så vi avslutter denne serien med en liten reportasje fra NEI til EUs kvinnekongress i helgen 18 -19 oktober, der dette temaet blant mye annet ble tatt opp.

Det første foredraget på konferansen, av seniorforsker ved Arena John Erik Fossum, handlet om hvordan EU forandrer seg med den nye konstitusjonen. Det var interessant, men som mange etterpå konkluderte: Selv om vi trenger forskere fordi vi må vite så mye som mulig, hadde de en tendens til å se positivt på EU.

Det virkelig interessante kom under debatten mellom Erna Solberg, nestleder i Høyre, og Åslaug Haga, leder i Senterpartiet. Og selv om Erna Solberg var en god forsvarer av EU, var det Åslaug Haga som ga oss de virkelige svarene på

EU som motmakt mot USA. Hun mente at i så fall måtte EU bygges opp til en kjempestor militærmakt før USA ville måtte ta hensyn til dem. Dessuten mente hun at en slik makt ville bli en trussel i seg selv, alle store vil ha makt, og det kunne bety en alvorlig trussel. Det er bare FN som kan være en slik motmakt, og vi må satse alt på å styrke FN.

Flere talere var inne på hvorfor EU vil utvide med 10 nye stater som alle er mye fattigere enn de vesteuropeiske land. Mange mente at grunnen først og fremst var at det var politisk umulig å unngå, men

det viktigste var nok at man ønsket et så stort EU som mulig, fordi størrelse gir makt i seg selv, og at et så stort EU må til, for å gjøre seg gjeldende i verdenspolitikken, det må være sterkt sentralisert. Det ligger neppe noe ønske om solidaritet med disse landene hos EUs næringslivstopper.

Det kunne være mye annet å referere av uttalelser på konferansen, bl. a. om EØS og om avstemningen over Euro i Sverige, men det får være til et senere nummer, her har jeg bare svart på de to spørsmålene vi har i overskriften.

Kvinnenes plass i fredsprosesser kun honnørord!

Av Ellen Elster

FNs sikkerhetsresolusjon 1325 nevnes ikke med et ord i Utenriksdepartementets budsjettforslag for 2004. Riktignok nevnes kvinner en gang:

Målrattede bidrag for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og i forbindelse med etablering av fredsbyggende tiltak, er et viktig element i arbeidet med å styrke det sivile samfunns rolle.

Aktiv deltakelse fra det sivile samfunnet og styrking av det sivile samfunnets rolle i freds- og forsoningsprosesser

nevnes noe oftere.

Men er dette nok?

Hvorfor går en ikke grundigere inn og konkretiserer hva kvinners deltakelse innebærer? Hvorfor sies det ingenting om hva som har vært det norske bidraget for å sette resolusjonen ut i livet? Hvorfor vises det ikke til hva som er kvinners rolle i de landene Norge har bidratt til å støtte fredsprosesser, som i Midt-Østen, Afghanistan, Sri Lanka, Indonesia, konflikten mellom Etiopia og Eritrea, Somalia, Sudan og Colombia? Dette er

de landene som nevnes spesielt i budsjettforslaget.

Eller er det slik at likestillingsinstruksjonen som gjelder for Regjeringen og departementene, ikke gjelder for Utenriksdepartementet?

DET EGENTLIGE FN- SPORET

Av Ingrid Eide

"Følg FN-sporet" var slagordet i politikk, media og mennesker i mellom i fjor vinter og vår. Norge hadde hatt en periode som medlem i FNs Sikkerhetsråd, og der sies alltid at FN er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. For oss virker "FN-sporet" trygt og riktig.

Men så var det altså USA – med Storbritannia i sin fold – som hadde sett seg ut Irak som overhengende og mangfoldig trussel, og som med all tydelighet mente at krig var svaret. "FN-sporet" ville de selv definere. FN ville bli irrelevant om ikke de ensidig fikk bestemme. Bestemmelsen var åpenbart å føre en rask krig mot Irak. Resten er historie. Dyster nåtidshistorie.

Vi husker ennå Hans Blix i FNs tjeneste som leder for FNs våpeninspeksjon i Irak. Urokkelig profesjonell i sin rapportering til Sikkerhetsrådet. Han og hans stab gikk det virkelige FN-sporet. De hadde til og med bakkekontakt.

Nå er det IAEA – det internasjonale atomenergibyrået som er aktør, og Iran som er i fokus. Og Nord-Korea. Israels atomvåpen snakkes det mindre om. Enn si de etablerte atommaktenes arsenaler. Riktignok sank en u-båt ved Murmansk og

minnet oss om både risiko og kostnad når foreldede atomvåpen skal "avrustes".

Alle ville gjøre klokest i å følge det egentlige FN-sporet:

- inngå, opprettholde og etterleve internasjonale avtaler om ikkespredning og atomvåpennedrustning,
- åpne for inspeksjoner, også de uanmeldte, og
- delta så bredt og så profesjonelt som mulig i alt FN-arbeidet for fred og utvikling.

På det egentlige FN-sporet er det nå 191 stater. De har faktisk forpliktet seg til å søke fredelige løsninger på sine konflikter og på å sikre sine befolkninger bedre levekår i større frihet. Mange har på smerteligste vis lært at krig ikke svarer seg, og at krig heller ikke er et svar på dagens brennende spørsmål: urett, nød, feil utvikling og økologiske kriser. Eller på terror og annen destabilisering.

Før Hans Blix og hans stab ble avsporet, hadde to andre FN-tjenestemenn kastet kortene, Halliday og von Sponeck. De skulle representere FN i Irak og følge opp sanksjonsvedtaket. Deres erfaringer var at sanksjonene rammet Iraks befolkning og bare styrket terrorregimet. Deres integritet og lojalitet til det egentlige FN gjorde det etter hvert umulig for dem å administrere sanksjonene.

FN må få virke slik organisasjonen skal i følge paktens og medlemsstatenes forpliktelser. Dette må være mer enn en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. Det må være en rettesnor.

Alt annet er avsporing.

Flere barnarbeidere enn antatt

Nærmere 180 millioner barn tvinges til å livnære seg ved alvorlige former for barnarbeid, og problemet kan være mer omfattende enn tidligere antatt, mener FNs internasjonale arbeidsorganisasjon ILO.

I en ny rapport skriver ILO at hvert sjettede barn i verden mellom fem og 17 år - 246 millioner barn - kan klassifiseres som barnarbeidere. Over 100 millioner barn utsettes for vilkår som betegnes som helsefarlige.

(dn.no 06.05.03)

1,2 millioner nye barneslaver i året

I følge FNs internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) blir rundt 1,2 millioner barn solgt hvert år for å bli utnyttet i gruver, fabrikker, kriger og i sexindustrien. Mange blir pålagt hardt fysisk arbeid på gårder, i gruver eller i fabrikker. Andre blir utstyrt med et automatgevær og sendt i krigen. Og mange blir utnyttet som barnprostituerte av hensynsløse bakmenn.

(nettavisen.no 12.06.03)

Nytt fra avdelingene

Fra Kari Foldøy i Stavanger IKFF har vi i høst fått melding om at et mangeårig medlem, *Ruth Thomsen* er død. Hun var et engasjert, ivrig, inspirerende medlem, og ikke minst gjestfri. De siste 4 årene hadde vi våre medlemsmøter hjemme hos henne.

Fra Stavanger Aftenblad, der hun var fast skribent, sakser vi:

"Ruth Thomsen er død, nær 90 år gammel. Gjennom et halvt hundre år satte hun sitt preg på en nær og vesentlig del av Stavanger Aftenblad, "Vi og Våre", og ble med sitt engasjement en tydelig og respektert stemme i Rogaland-samfunnet både før siste verdenskrig og i ti-årene etter".

Vi vil alle savne henne.

Gratulerer med de 90 år *Ingeborg Skjåk Bræk*

Ingeborg er av Wergelandslekt, og har forvaltet sin "familie-arv" til å fremme rettferd, solidaritet og fred. IKFF er bare ett av mange miljøer der hennes entusiasme, utholdenhet og skapende evner har fått spille ut. Til IKFFs 70 årsjubileum i 1985 sørget Ingeborg for jubileumsplakaten, og fikk laget et jubileumsskjerf og en vakker paraply med fredssymboler. De ble solgt til inntekt for *Den store fredsreisen 1985-86* som gikk i hvite busser fra Sverige til statsledere i alle land. Da bussen "mellomlandet" i Trondheim hadde Ingeborg organisert en fredsgudstjeneste i Nidarosdomen – helt full var kirken. Selv deltok hun som en av våre norske representanter under reisen.

I 1987 laget Ingeborg utstillingen "Barnas Forente Nasjoner", over 100 dukker

i nasjonaldrakter fra fjern og nær. Den står permanent på Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Trondheim.

Som leder av Trondheimsavdelingen har Ingeborg sørget for at IKFF ble godt synlig i trønderhovedstaden. Hennes rommelige og vakre hjem har tatt imot fredsvenner både til dugnader og raust sosialt samvær. Da avdelingen ble nedlagt for noen år siden ble kassebeholdningen overført til landsstyret, et betydelig bidrag til IKFFs arbeid på landsbasis.

IKFF har mye å takke Ingeborg for på åremålsdagen 14. november 2003.

MHR

BESTEMØDRENE MOT ATOMVÅPEN PÅ STORTINGSPLASS

Etter flere måneders overveielser og diskusjoner er beslutningen tatt: Bestemødrene legger ned sin virksomhet etter 20 år foran Stortinget.

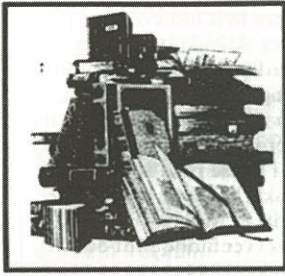
Alder og sykdom blant de aktive og delvis svik-

tende interesse hos kvinnen og mannen på gata og i media er årsaken til at vi har tatt dette skrittet. Selv de som stemte for opphør av bevegelsen føler vemod, men det fins andre fredsorganisasjoner å slutte seg til hvis man ønsker å fortsette sitt engasjement.

Vi har imidlertid bestemt å avslutte med stil. 20 -

årsdagen ble feiret 5. november 2003 med en utstilling på Eidsvolls plass. Den viser barns skjebne under og etter Irak-krigen. Et hefte som forteller om våre 20 år på Karl Johan, og rundt omkring i landet ellers og internasjonalt er gitt ut.

Vi håper at vår virksomhet har satt noen spor, og sier altså "Takk for oss".

BOK ANMELDELSER

Cato Fossum og Henning Reinton (red) Ken Opprann (foto)

*Det skal mot til for å **STÅ OPP** her, 15 unge stemmer om engasjement.*

Gyldendal Norsk Forlag

Alle som har ungdommer i familien eller blant nærmeste venner burde overveie å gi denne boken i julepresang i år. Den er alvorlig, lettlest og morsom og man kan ikke unngå å bli grepet av den galgenhumoren som mange av de unge utviser.

Boken består altså av 15 ungdommers forklaring på hvorfor de engasjerer seg i å redde verden! Den er en krass

kritikk av urettferdigheten i verden. En tar opp poliitiets provokasjoner under Gøteborgsmøtet. En uttaler seg om GATS-avtalen, og hvordan den gjør verden ennå mer urettferdig. En er rystet over Vestens likegyldighet overfor aids-ofrene i Afrika. En annen tar opp temaet om ulandsgjeld og hvorfor den bør strykes. En diskuterer hvorfor det ikke er fred, når alle vil ha fred. Og en om at man ikke har gratis skolegang når man må betale tusenvis av kroner for bøkene.

Til slutt er det en som gjennomgår hvordan det hele startet, med den vellykkede demonstrasjonen i Seattle, Porto Allegre, Praha, Gøteborg, Oslo, opprettelsen av Attac, og

den store oppslutningen om Nei til krigen i Irak. Det diskuteres også at dette ikke er en enig bevegelse, at den består av mangfoldige ulike retninger og at det derfor er nødvendig å konsentrere seg om det alle er enige i: Demokrati, styring av marked og kapital og fred.

Hvert kapittel slutter med et spørsmål om hvorfor man står opp om morgenen, hvor man er om 10 år og om man har noe ideal. Det var mange ulike svar på disse spørsmålene, men selv festet jeg meg ved hun som sa at hun hadde Ronja Røverdatter som ideal! Det kan jeg godt slutte meg til.

Boken har også en rekke bilder av sovende mennesker, og de fleste av dem ser ikke ut til å ha det særlig godt!

Og tilslutt presenterer den de 15 ungdommene med bilde og en liten omtale.

Boken er beregnet på ungdom, men jeg hadde veldig glede av å lese den selv også.

Guri Tambs-Lyche

HENT SOLDATENE HJEM

Det er satt i gang en kampanje for å få stoppet okkupasjonen av Irak og den 25 oktober ble det holdt en større demonstrasjon i Oslo, og her er begrunnelsen:

Krigen har lenge nok vært et mareritt for folket i Irak. Etter tolv år med sanksjoner ble landet bombet og invadert. Nå blir det styrt av okkupasjonsstyrker. Hver eneste dag blir sivile irakere skutt og drept av okkupantene.

Men Irak er også i ferd med å bli et mareritt for de som utløste krigen, USAs president George W. Bush og Storbritannias statsminister Tony Blair. Krigen var basert på en serie løgner – nå brukes løgner for å begrunne okkupasjonen. Men etter hvert som det blir åpenbart at argumentene ikke stemmer – og at irakerne faktisk ikke ønsker å være okkupert – øker også motstanden mot krigen, både i Irak og internasjonalt.

I okkupasjonen deltar også norske soldater. Norge er det eneste landet som var imot krigen, og som senere har sendt soldater. Deler av Telemark bataljon er sendt til Irak til tjeneste i den britiske okkupasjonssonen.

WILPFs 28. internasjonale kongress

holdes i Sverige 2.-8. august 2004 på den nordiske folkehøgskolen i Kungälv i nærheten av Gøteborg.

En WILPF-kongress er en sjelden mulighet til å møte fredskvinner fra hele verden, delta i utformingen av vårt neste arbeidsprogram, og "fyller på" med ny kunnskap på aktuelle områder. I tillegg blir det et omfattende kulturprogram, og muligheter til å oppleve det vakre Bohuslän i sommerdrakt.

Sett av den uken allerede nå! Det er lenge siden sist WILPF hadde et stort internasjonalt arrangement i Norden, og det kan bli lenge til neste gang.

Programmet for kongressen kommer i *fred og frihet* nr 1, 2004.

————— IKFF —————
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

Postboks 8810 Youngstorget
N -0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgaten 11 - 5 etg., 0155 Oslo
Konto nr. 0531.5027057
e-post: ikff@ikff.no

Tlf. 23 01 03 40/00 fax 23 01 03 01
Telefontid: Mandag, tirsdag, onsdag og
torsdag kl. 10 -13
Kontoransvarlig: Sidsel Andersen og
Mari Holmboe Ruge

Landsleder: Edel Havin Beukes
Adresse: IKFF-kontoret
Representant i det internasjonale
hovedstyret: Ellen Baalsrud
Adresse: IKFF-kontoret

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Bergen: Zoia Grannes
Øvre Kalfarliens 4
5018 Bergen
Tlf. 55 31 27 20 (privat)
55 13 40 00 jobb)

Fredrikstad: Odrun Buer
Ridehusgt. 5 A
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Grimstad: Lise Natland
Bioddgt. 3
4878 Grimstad

Hamar / Hedmark: Grethe Nielsen
Bueveien 7, 2312 Ottestad
Tlf. 62 57 62 27
Anna Sveberg Eggen
Orion 39
2315 Hamar
Tlf. 62 52 55 77

Nordland: Eva Braseth
Reinslettveien 41
8009 Bodø
Tlf. 75 58 13 19

OSLO OG OMEGN
Helga Syrrist
Tåsenveien 77
0873 Oslo
Tlf. 22 23 15 22
Turid Steen
Løkkeveien 9
0253 Oslo
Tlf. 22 44 22 34

Romerike:
Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli

Røros: Åse Berg
7372 Glåmos
Tlf. 72 41 46 31

Sandnes: Berit Oldeide
Christiesgt 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67

Stavanger: Kari Foldøy
Rektor Berntsensgt. 12 B
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83
Hanne Kjersti Knutsen
Blåfjellveien 1
4019 Stavanger
Tlf. 51 54 32 02

Troms:
Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 6
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24

Vestfold: Bjørg Berg
Mårveien 7
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35

International Peace Update Adr. WILPF, 1 rue de Varembe 1211 Geneva Switzerland Pris kr. 130,- pr år
--

- Bestillingskupong -

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)

Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem   Abonnent på *fred og frihet*

Normalkontingent kr. 250.- inkl. bladet

Redusert kontingent kr. 175.- inkl. bladet

Abonnement på *fred og frihet* kr. 180.-

Konto nr. 0531.50.27057

Navn.....

Adresse.....

B - post

Returadresse:

IKFF

Postboks8810 Youngstorget
0028 Oslo

NO PLANTAR KVINNA -

No plantar kvinna i verda et tre.
På kne liksom ein som bed
Ligg ho blant restene etter dei mange
Som stormen har broti ned.
På ny må ho prøve, om ein eitt
Får vekse seg stort i fred.

Ho åpnar molda og reider eit rom
For røtene, fine som hår,
Så dei kan få feste og finne ned
Dit livsens straumer går.
Plante er tre er å bygge ein veg
Fram gjennom mange år.

Ein draum om det fullvaksne treet
Står som ein kvelving bjart
Av blomar og lauv over kvinna,
Som klapper så fast og vart
Mold inntil røter, og vonfull tel
Kvar knupp som skal breste snart.

Da dirrar treet og handa som held det,
Og grunnen der det er fest.
Kva er det? Skalet kring kjerna
Av mørker i djupet, som brest?

Ho set dei utspilte hender mot molda
Som ville ho tvinge til ro
Den trugande dirring. Å jord, ver still
Ver still, så mitt tre får gro!

Haldis Moren Vesaas

